

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri gospodu Novak-u na velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, po 15 h, dvakrat 25 h, trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo do srede popoldne.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto K 4.— za pol leta „ 2.— za četrtri leta „ 1.—

Naročnina se pošilja upravnilstvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice št. 5. List se pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Štev. 45.

V Mariboru, dne 7. novembra 1901.

Tečaj XXXV.

Zadružništvo.

Maribor, dne 6. nov.

Pred dvema letoma je zadružna misel zmagovalno hodila po Spodnjem Štajerskem. Zadružni registri pri okrožnih sodiščih v Mariboru in Celju so morali biti vedno odprti. V kratkem času se je osnovalo okoli 40 gospodarskih zadrug, (o konzumnih društvih ne govorimo danes v tem članku).

V zadrugah ni življenja, večina jih spi. Kateri so razlogi?

Prvi razlog je, in to ni nobeno očitjanje, ampak dokazana trditev, da naš kmet ni dovolj poučen o dalekosežnosti zadružništva in o notranjem poslovanju zadrug. Vsled tega je bilo pač že pričakovati, da zadružništvo ne bo prospevalo, ako bode slonelo le na kmetijskih ramenih. Našemu kmetu bi moralo v zadružnih zadevah priteči razumništvo na pomoč. In v tem smo se dotaknili drugega razloga, zakaj naše zadružništvo ne prospeva.

Mi nismo za geslo: »Kmet s kmetom, gospod z gospodom«, geslo, katerega pridigujejo v zadnjem času po Štajerskem mlečnozobi ljudje, katerim ne diši več sloga spodnještajerskih Slovencev. Ampak naše prepričanje je, tudi gospod, tudi izobraženec ali razumnik naj posvečuje svoje duševne moči našemu ubogemu kmetu. Kmet in gospod složno za kmeta, to je geslo, katerega se mi držimo. Pri zadružništvu (v mislih imamo le gospodarske zadruge brez konzumov) pa je naše razumništvo ostalo tiho in mirno ob strani. Svojih rok ni hotelo ganiti. Le mlajše razumništvo se je z vso vnemo poprijelo zadruž-

nega delovanja. Toda nestalnost glede bivališč, večja in manjša neizkušenost, ki je ravno lastna mlademu izobraženemu naraščaju, ni mogla zagotoviti uspešnega razvoja zadružnemu gibanju. Kmet in mlado razumništvo sta iskala v vrstah starejšega in izkušenejšega razumništva voditeljev, a jih nista našla. Na tak način pa je naše zadružništvo moralo hirati. In v istini, ono hira.

Kmet in mlajše razumništvo ne bosta starejšim razumnikom nikdar pozabila, da so ju pustili v tej za naše gospodarske razmere tako važni zadevi na cedilu. Nemško razumništvo razume svoj čas mnogo bolje nego naše. Ravno kar čitamo v nemških časnikih, da se v Mariboru snuje vinarska zadruga za slovenski mariborski okraj. Ta zadruga bo zopet še bolj priklenila slovensko okolico na nemško mesto. Naši rodoljubi jo bodo pa od strani gledali ter jo preklinjali. A to ne bo pomagalo! Samo delo nas more rešiti.

Ali naj pustimo celo zadružništvo, da počasi izgine in izumre? Ne, nikakor ne! Ampak začnimo staviti podlago, na kateri bo moralo zadružništvo prospevati. Ta podlaga pa je, izobrazba našega kmeta za zadružništvo! Tukaj tudi naše mlado, po delu hrepeneče razumništvo lahko razvija vso svojo duševno silo in delavnost. Mi kličemo našim mladim somišljenikom: Izobrazujte kmeta in zopet, izobrazujte ga!

Državni zbor.

Proračunska obravnava.

V imenu Čehov so govorili proti vladi: dr. Kramar, dr. Začek in dr. Herold. Prvi je dokazoval, da med vsenemškimi Prusaki in med nemško narodno stranko ni nobenega bistvenega razločka. Napori Vsenemcev, naj se avstrijski katoličani ločijo od Rima in pristopijo k protestantizmu, so političnega pomena, ker avstrijski Prusaki stem pripravljajo Avstrejo za priklop k nemškemu cesarstvu.

Minister dr. Körber je pozneje popravljaj te besede s tem, da je izjavil, da vlada ne vé, da bi se kje delalo proti Avstriji in da mora gledati, da imajo vse verske družbe v Avstriji popolno prostost, ne da bi se kateri delala kakšna sila. Laški poslanec Rizzi je pa nekaj trdil, česar gotovo sam ne veruje. Pri toževal se je namreč, da vlada podpira v Primorju Slovane na škodo laškega prebivalstva! Kdo se ne smeje? Dobro je povedal g. Pogačnik: avstrijska vlada je na Štajerskem nemško narodna, na Primorskem laška, nikjer pa ne Slovanom pravična.

Krščanski socijalec Axman je nemške liberalce hudo prijemal radi tega, da so pred 10 leti sklenili z zunanji državami tako neugodne kupčijske pogodbe, da se zdaj avstrijski izdelki ne morejo več v ptujih državah prodajati. Omenil je n. pr. izdelovalcev klavirjev. Nekdaj so se avstrijski klavirji prodajali daleč po svetu; danes pa se prodajajo tuji klavirji v Avstriji po nižji ceni, kakor naši domači, to pa radi nesrečnih kupčijskih

Listek.

Nedolžno obsojen.

Resnična povest. — Spisal L. Heitzer.

(Dalje.)

«Potem dovolite, da vstopim; kajti imenitna je zadeva, ki me je privedla sem.»

Elena stopi nazaj in z roko povabi tujca, da vstopi.

«Peljite me prosim, gospica, k materi», prosil je duhovnik, «kajti nje se večinoma tiče moje poslanstvo.»

«Moja mati je bolna, gospod», odvrne, «in zato bi rada vsako vznemirjanje odstranila.» — «Vznemirilo jo bo sicer res, kar imam opraviti; ali upam, da bo veselo jo vznemirjalo.»

«Smem vprašati po vašem imenu, gospod», usodila si je Elena vprašati: «da morem bolno mater pripraviti na vašo novice?»

«Ne, gospica! stvar je taka, da mora moje ime in ime tistega, ki me k vam pošilja, neznano ostati. Slišite torej: Potujem že več dnij od mesta do mesta, da bi vas našel. Iz tega lahko sklepate, da je zadeva imenitna. Upam, da vas le nekaj minut motim. Moja naloga je, prepričati se iz vaših

papirjev, da ste resnično svojci iz Dublina na Irlandskem prišlega nekdanjega trgovca Rožerja Veita. V tem slučaju vam moram nekaj izročiti; tako se bo popravila krivica, ki je zadela vašega očeta, vašo mater in vas, njegovo hčer.»

Pri teh besedah tujčevih se je zaznalo čudenje na licu dekličinem. Ponudila mu je sedež in ga prosila, naj za trenotek počaka; potem je stopila v stransko sobo, iz katere se je čulo drčanje šivalnega stroja.

Gospod Karner je moral malo dalje potrpeti ko trenotek. Delo s strojem je utihnilo in tiho šepetanje je zamenjalo šum strojev.

Črez nekaj časa se odpro duri in Elena je prosila tujca, da vstopi. V starem naslonjaču je sedela blede žena. Z radovednimi očmi pogleda vstopivšega tujca. Pri stroju pa je stala druga deklica in sramežljivo gledala gospoda Karnerja.

«Pisanega zagotovila zahtevate», začela je gospa Veit s slabim, tresočim se glasom, «da smo svojci Rožerja Veita? Elena pokaži gospodu moj zaročni in najine krstne liste. Zadostuje to, gospod, ali . . . ?»

«Popolnoma», odgovori Karner, ko je listine pregledal, «jaz hvalim Boga, da morem že enkrat svoje poslanje izvršiti.» Nato potegne šop papirnih listkov iz žepa, ki so bili v zapečatenem zavitku skriti.

«Pridete vsled povelja bank . . .»

«Prosim, gospa, ne imenujte mi nobenega imena; odgovoriti vam nikakor ne smem. Tako, torej vzemite ta zavitek. Naj ste stem poplačani za toliko let pomankanja! Kar zavitek hrani, je vaše lastno premoženje, vaša lastnina — nobena miloščina, ampak vaša last.» — «Še nekaj bi rad prosil», nadaljeval je, ko je zavitek v starkine roke položil: «Ve ste katoličanke, kaj ne? Tako molite za dušo tistega, ki me je s tem poslal.»

«Kaj ne smemo ničesar o vas zvedeti?» rekla je udova ganjena «slutim, da bi se morale vam zahvaljevati zato, kar je zavitega. Kako bi bili sicer cele dneve nas iskali . . .»

«Ne, meni ne dolgujete nobene hvale jaz sem bil le orodje v — — roki božji» hotel je pristaviti; a pretrgal je, ustal, poda gospem desnico in rekel: «Srečno, prosim! ne povejte nikomur, da sem bil tukaj in ne povprašujte po pošiljatelju — to je skrivnost in mora skrivnost ostati.»

Gospa Veit in hčeri so obljubile in gospod Karner se je poslovil. Tako so mogle veselo ganjene žene le slutiti, kdo bi mogel biti tujec. Njihova mnenja pa so bila resnici jako oddaljena; menile so, da so vidile sina onega moža, ki je možu in očetu škodo napravil. Bravec pač lahko spozna, zakaj je Karner v svetovni obleki svoje potovanje

pogodb in vožnih cen. Očital je liberalcem in takratni vladi grozno kratkovidnost v zadevi kupčijske pogodbe z Italijo, od koder se na škodo avstrijskim vinorejcem uvažajo tolike množine vina. Krščansko-socialna stranka bo podpirala vlado le takrat, če bo pogodbo z Ogersko in z drugimi državami sklenila na korist avstrijskemu prebivalstvu.

Sledil je zvečer 4. novembra hrvatski govornik Bianchini. Ta je govoril o zatiranju Hrvatov in Slovencev v Dalmaciji, na Primorskem in na Štajerskem. Obširno je popisoval krivice, katere se godijo Slovincem na Štajerskem v gospodarskem, političnem in sodnijskem obziru. (Ta odlomek Bianchinijevega govora o štajerskih razmerah priobči »Sloven. Gospodar« v prihodnji številki.) Kakor Pogačnik, je sklenil tudi Bianchini, da Jugoslovani ne morejo podpirati Körberjeve vlade, dokler nas zatira, namesto, da bi naj branila ali vsaj pravico nam skazovala.

Vsenemški poslanec Wolf je zahteval nemški državni jezik. Rusin Kos govoril je o žalostnih razmerah, v katerih se nahajajo Rusini. Okoli polnoči (4. novembra) se je končala razprava o I. branju, dne 5. novembra se je o proračunu posvetoval že proračunski osek ter razdelil med svoje odbornike razne točke proračuna. Poslanec Robiču se je izročilo poročilo o tobaku, Povšetu o državnih železnicah, grafu Stürgkhu o srednjih šolah itd.

Češki minister.

Mnogo se je pisalo in govorilo zadnje dni o dr. Režeku, ministru za Češko. Trdilo se je, da kakor češki poslanci, je tudi minister Režek sam s Körberjem nezadovoljen in hoče odstopiti. Čehi pa so zažugali, da pričnejo obstrukcijo, če odstopi dr. Režek. Kakor so češki poslanci, ki so govorili v proračunski debati, izjavili, zahtevajo Čehi zdaj, kakor poprej češki uradni jezik; vlada se temu ustavlja. Tisti trenutek pa, ko se vložijo v zbornici predlog o nemškem državnem jeziku, bodo Čehi ustavili vse delo v zbornici. Tako je izjavil dr. Kramar. Dozdeva se pa, da so se Čehi s Körberjem nekako pogodili, ker zdaj se ne govori več o odstopu Režeka. Najbrž jim je vlada obljubila češko vseučilišče v Brnu. Drugi zopet trdijo, da so Čehi vpriporili ta upor radi tega, da jim državni zbor toliko bolj gotovo dovoli onih 16 milijonov kron, katere je vzela vlada v proračun za razne naprave in poprave v Pragi.

Prihodnja seja državnega zbora

ja napovedana za četrtek 7. novembra. Na dnevnem redu je med drugim: kmetij-

ske zadruge, predlog poslanca Žičkarja zastran večjega državnega prispevka za brezobrestna posojila, za prenovljenje po trtni uši poškodovanih vinogradov itd., a vprašanje je, kedaj se bo začela o teh predlogih razprava, ker bodo silili predlagalci zadnjič umaknjenih nujnih predlogov, da se razgovarja o njih.

Politični ogled.

Varstvo domačim pridelkom! Na shodu katoliško-slovenskega društva pri Sv. Križu tik Slatine se je sprejel ta zelo umesten sklep: Pri posvetovanju o načrtu novega zakona proti nepoštenemu tekmovanju naj slovenski državni poslanci nato delujejo, da se tudi trgovina z vinom vsprejme v ta zakon, da se postavijo, če treba, kleti vinskih trgovcev pod nadzorstvo državnih oblasti, kakor je to na Nemškem, ker sedaj večina trgovcev madjarsko, italijansko, tirolsko vino itd. prodaja za pristno štajersko, vsled tega so štajerska vina zgubila svoje dobro ime in vinogradniki ne morejo več svojih pridelkov spečati, akoravno imajo z novimi nasadi vinogradov velikanske stroške.

Volilna svoboda na Hrvatskem. Grdo je, kako ravna hrvatska vlada z volilci, ki nočejo biti njeni sužnji. Opomniti moramo namreč, da hrvatska vlada dela bolj na korist Mažarov nego Hrvatov in da hoče spraviti Hrvatsko v popolno odvisnost od Ogerske. In kar je jako žalostno, večina poslancev gre ob strani vlade in jo podpira. Neustrašen boj proti vladi in njenim privržencem pa bijejo hrvatske opozicijske stranke ali hrvatska oporba. Za to pa imajo okusiti tudi vse britkosti vladine premoči in krutosti, posebno sedaj v volilni dobi. Nekaj izgledov! Somišljenik zjedinjene oporbe Nikola Dragan je obiskal v Niemcih svojega prijatelja. Zečez eno uro prišlo pónj orožnik tur ga odžene v Vinkovce v zapor, ker je baje za javni mir nevaren. Iz Vinkovce se je odvedel po odgonu v Mitrovico in še le tam so ga izpustili. Kandidat oporbe Kešer se ne sme ganiti iz sobe, ker je tudi za javni mir nevaren. Župnik v Vrbanji, ki je somišljenik oporbe, ima noč in dan stražo pred župniščem. Če gre na spoved, gredo orožniki za njim ter ga ostro opazujejo. Prijatelj oporbinega kandidata kanonika Cipeliča ne sme iz Djakova, dokler volitve ne minejo. Tako se ravna s Hrvati, ki nočejo svojega tilnika položiti v mažaronski jarem! Mi občudujemo le naše hrvatske brate, da si v kljub tem na-

silstvom znajo ohraniti mirno kri. Združena oporba je postavila že 41 kandidatov, a 24 še jih bo.

Znameniti obiski. Stric ruskega cesarja je prišel obiskat našega cesarja. Istotako sta prišla našega cesarja obiskat grški kralj in njegov sin, ki je upravitelj otoka Krete. Tem obiskom se pripisuje velik političen pomen.

Ogerski državni zbor. Predsednikom ogerskega državnega zbora je izvoljen grof Apponyi, podpredsednikoma Bela Tallian in Gabriel Daniel.

Nemški cesar Viljem je kaj hud človek. Če mu ne gre kaj povolji, pa začne rohneti. Zdj mora Nemčija kmalu skleniti trgovinske pogodbe z zunanjimi državami. Ali se te pogodbe sklenejo ali ne, in kako se sklenejo, to je odvisno od državnega zbora. Ker pa državni zbor ne bo menda tako ravnal, kakor bi cesar rad, zagrozil se je že cesar z besedami: »Ako se ne izvedo trgovinske pogodbe, razbijem vse na drobne kosce«. Tako govorijo naši fantje na vasi, kadar si delajo korajžo. Toda kadar pridejo do dejanja, postanejo pohlevni, in tako bo gotovo tudi nemški cesar storil.

Rusija v Aziji. Rusija dela z veliko hitrostjo železnice po Aziji. Sibirska železnica bo že drugo leto dogotovljena, čeprav se je skraja določilo l. 1905. To ima gotovo svoje globoke politične vzroke. Rusija potrebuje tako hitro železnic najbolj za svoje vojake, da jih popelje v Azijo in razširi tamkaj rusko ime in oblast.

Otok Kreta se bo združil menda že v kratkem času z Grško. Glavno in zadnje besedo bo govorila o združenju mogočna Rusija, ki pa je Grkom naklonjena.

Lakota v Kini je zelo velika. V Kiangsu trpi hudo lakoto 300.000 ljudi, v Nyanhwei pa 600.000. Trpljenje v Kiangsu je naravnost nepopisno. Podpore so jako majhne. Tujci so zložili 1500, Kitajci pa 7500 pfundov sterlingov. S tem pa se lakota ne da udušiti.

Nov upor v Kini. Med Kitajci se neki v zadnjem času opazuje zopet nevarno vrenje proti tujcem. Kitajci namreč niso zadovoljni s pogodbo, ki jo je sklenila kitajska vlada z inozemskimi vladami. Kitajska vlada pa se tako boji nezadovoljnosti svojih podložnikov, da si letos niti ne bode upala pobirati zvišanih davkov, s katerimi bi velesilam plačala odškodnino stroškov povzročenih po zadnjih nemirih.

začel. Ne dolgo po skrivnostnem prejemu znane vsote, ki je očetovo škodo z obrestmi vred poravnala, zapustile so gospa Veit in hčeri tesno stanovanje v najemni hiši ter se povrnilo v domačijo na Irlandsko.

Zato niso nič zvedele o bridkosti, ki si jih je ubogi Karner nakopal z vestnim spolnjevanjem stanovskih in duhovskih dolžnosti.

«Oh, vi — — — velečastiti — — — za božjo voljo — — — zakaj pridete nazaj — — — bežite vendar. Bežite hitro, da vas ne zasačijo! Oh zakaj ste se vrnili? Zakaj?»

S temi obupno izrečenimi klici sprejela je bolniškega duhovnika Pavla Karnerja pri samostanskih vratih sestra vratarica. Za trenotek je stal nepremično v vhodu, ker si ni mogel drugače tega razlagati, ko da je sestra naenkrat pamet izgubila: »Sestra, kaj vam je? Ste-li bolni? Kako, da vas v takem stanju puste pri vratih?»

«Oh, gospod, me ne razumete? Mislite, da sem ob pamet. Dal Bog, da bi bilo tako, da bi se ne zgodilo kaj tako groznega!»

«Kaj se je vendar zgodilo, da ste tako razburjena?» vprašal je duhovnik presenečen od njenega strahu. «Oh ne ve še gospod! ječala je in hitro vrata za njim zaprla: »Niti za trenutek ne smete več tu biti, preganjajo

vas, iščejo vas povsod — — in mi smo mislili, da ste skrbno skriti in v varnosti!»

«Preganjajo me — mene? Zakaj pa, sestra?» vpraševal je duhovnik, vedno bolj prestrašen. «Tega ne veste gospod? oh jaz tudi ne vem, le toliko je gotovo: večkrat so že bili redarji tukaj in so celo bolnico preiskali, da bi vas zaprli, in vi pridete brez slutnje s potovanja in ničesar ne veste?»

«Ne sestra, jaz o ničemer ne vem. Li nič ne sumite, zakaj me hočejo zapreti?» vpraša duhovnik, lice mu je obledelo. «Jaz mislim, stvar se tiče smrti bankirja Bellinija — — tamkaj se je neki vsota denarja zgubila — in zdaj mislijo — to se pravi — sumijo — — — —. — «Da sem — jaz — denar — ukradel!» Kakor bi bila strela udarila pred noge ubogega gospoda, tako se je zdrznila visoka njegova postava, ko je spoznal strašno sumnjo. «Je-li to, sestra?» vprašal je brez sape.

Ona je molče prikimala, ker ji je strah zavezal jezik za trenotek. Potem pa je skočila nakvišku: «Hitro gospod, oh prosim vas, bežite od tod, da vas ne zalotijo. Ne smejo vas zapreti v ječo! Ne, ne smejo vas!»

Z neizrekljivo žalostnim pogledom se je obrnil proti samostanski sestri: »Bežal naj bi in z begom kazal strah in potrjeval sumničenje? Ne sestra, nikoli, pojdite k prednici,

prosite jo, da z vsemi sestrami moli zame! Jaz grem in oblečem zopet duhovsko obleko in potem —»

Gospod Karner je vstal in šel iz sprejemne sobe. V malo minutah se je preoblekel; potem je stopil v domačo kapelico, pokleknil pred Najsvetejšim in prosil Zveličarja v zakramentu za milost in moč, da ako treba, mučeniško sramoto in ječo potrpežljivo pretrpi. Tudi pred podobo Marije Pomočnice se je vrgel, in vedno je vzhlapovala na novo iz prsi molitev: »Spomni se, o predobrotljiva Devica, da še nikoli ni bilo slišati, da bi bil vbogi grešnik pri Tebi zastoj iskal pomoči! Tolažnica žalostnih, prosil za me!»

(Dalje.)

Smešničar.

Po noči je jako hudo grmelo in treskalo. Kar naenkrat skoči sedemletni Matijček iz postelje in zakliče: »Oče, jaz nečem več spat v železni postelji!« — Oče: »Zakaj pa ne?» — Matijček: »Gospod učitelj so nam pravili, da železo vleče strela na-se, in lahko bi treščilo v mojo posteljo, ker je železna.«